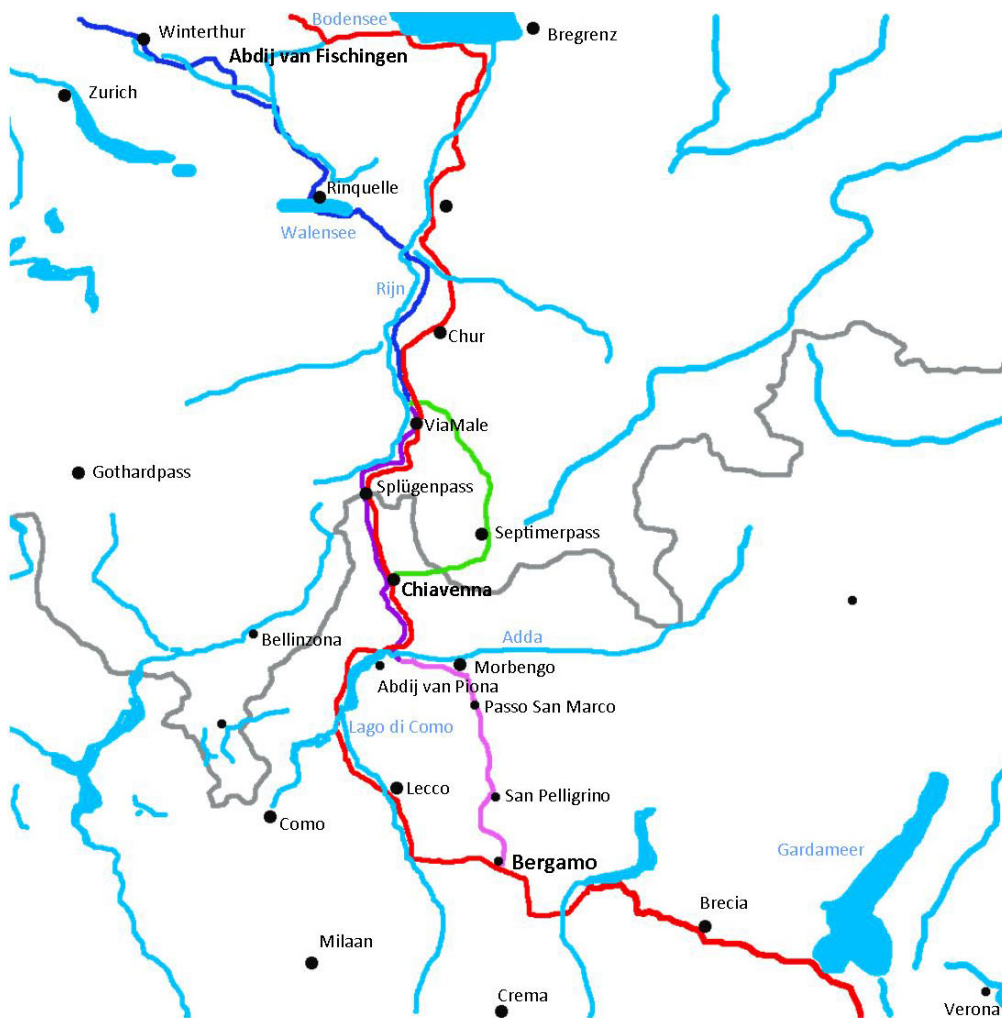

ViaSpluga, langs oude handelswegen de Alpen over

door Luc Gregoir

Op de Splügenpas (2121m) in de Alpen komt de [Paul Benjaminse fietsroute naar Rome](#) Italië binnen. Hier loopt ook [de ViaSpluga](#), in het begin van deze eeuw langs oeroude bergpaden als wandelpad ingericht. Het populaire en goed bewegwijzerde pad sluit zowel in noordelijke als zuidelijke richting aan bij middeleeuwse handelswegen. Langs deze kun je een route lopen die in het [klooster van Fischingen](#) in Zwitserland aansluit op de Europese E1 wandelweg (*de PnR midden route*) door de regio van het Walservolk en in Italië doorloopt naar Bergamo aan de voet van de zuidelijke Alpen. Langs de rivieren Serio en Oglio in de Po vlakte kom je bij Cremona, de stad van de vioolbouwers. Daar kan je de rivier oversteken en twee wandeldagen verder in Fidenza op de Via Francigena aansluiten. Dit is de plaats waar je de Apennijnen in gaat op een paar dagen van de Passo della Cisa en Pontremoli waar de E1 wandelroute en de Via del Volto Santo kruisen.

ViaSpluga - ViaSett- Benjaminse Rome (fiets) - Via Priula - Toggenburger Höhenweg - Walsaweg

Luc Gregoir dec 2021

De Via Spluga

[Archeologische vondsten](#) tonen aan dat onze voorouders al sinds de kopertijd (6de millennium voor Christus) hier de Alpen overgingen om vanuit Graubünden in Zwitserland de provincie

Sondrio in Noord Italië te bereiken. Voor de Romeinen was het een korte maar geen eenvoudige weg om van Lombardije in de Rijnvallei te komen.

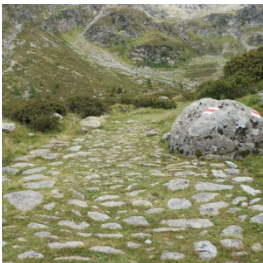

De weg volgt de gletsjerrivier Achter-Rijn (*Hinterrhein*) die even voorbij Thusis door [de smalle via Male kloof](#) gaat. De weg **viaMale** of 'slechte weg' kreeg zijn naam al sinds de dertiende eeuw toen hij in verval kwam. De wanden van de kloof zijn driehonderd meter hoog en langs een stenen trap met 358 treden kan je afdalen in de kloof tot aan de rivier waar je de inwerking van ijs en water op granietrots kan bekijken. In de nadagen van het Romeinse Rijk liep het pad langs de andere oever dan de huidige autobaan.

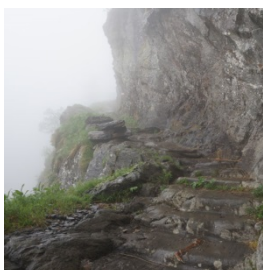
De Romeinse soldaten geraakte er met hun paarden en legermateriaal niet langer langs maar Galliërs wisten er wel nog gebruik van te maken voor hun invallen en zo er het einde van in het Romeinse rijk bespoedigde.

In het toeristisch dorp Splügen begint de eigenlijke klim naar de col. Als ik begin juni hier arriveer ligt de pas in een dik pak sneeuw en moet ik het wandelpad ruilen voor de autobaan waar, gelukkig voor mij, geen verkeer meer door geraakt. Twee jaar later steek ik de pas nog eens over, dit keer laat september en lig het wandelpad er in een heerlijke najaarszon prima bij. Eenmaal in het hooggebergte, welke pas je ook neemt, nooit ben je zeker van wat het weer in petto heeft.

Geraak je er echt niet door, wat weinig waarschijnlijk is, is een trein- en busrit via Chur en Sankt Moritz een mogelijkheid om over de Alpen in Chiavenna te komen. Langs de overzijde van de pas daal je af naar Stuetta, waar sinds 1931 het Lago di Montespluga ligt waar voorheen een zacht aflopende hoogvlakte gelegen was. Dit is de ideale plaats om in de [rifugio Stuetta](#) op 1900 meter te overnachten in het hooggebergte en als het weer meezit te genieten van een uitzonderlijke zonsondergang of zonsopkomst.

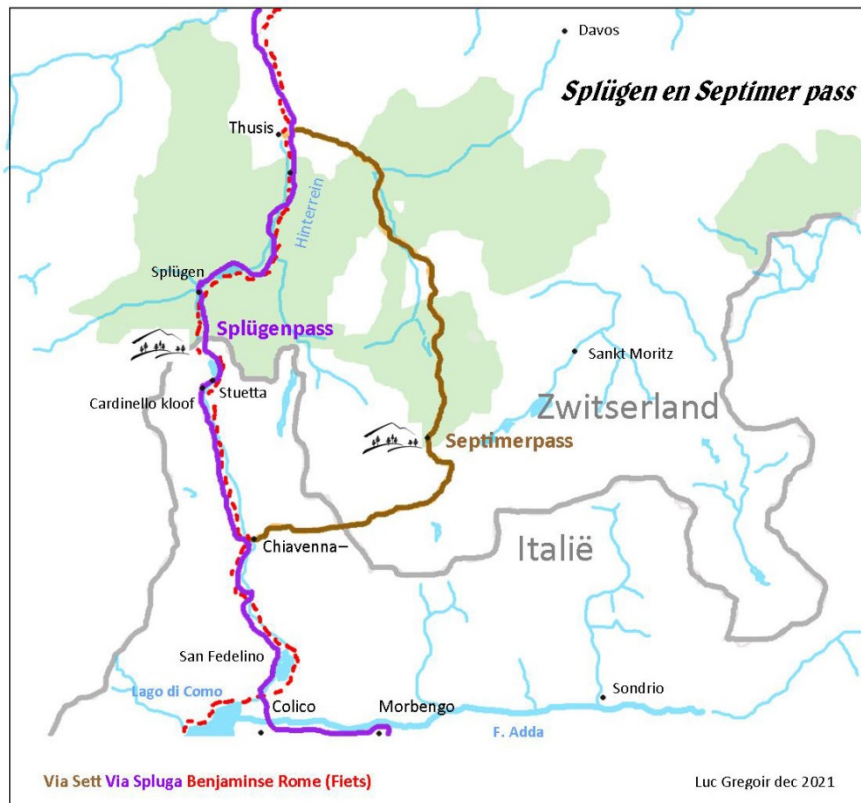

Dit laat je ook toe om uitgerust af te dalen in de [Cardinello kloof](#). Wat mij betreft het spectaculairste deel van de tocht over de Splügenpas. Ik kom er een eerste maal in juni 2012 in een dichte mist met de kloof diep onder mij, gelukkig zijn er op de moeilijke stukken langs de rotswand touwen gespannen om de adrenalineopstoot te beperken. Als je in Stuetta geen dak boven je hoofd hebt gevonden kan je het vijfhonderd meter lager nabij het Lago di Isola in het dorp Mandesimo nog eens proberen. Hier komen wandel

en fietsweg weer even samen. Door naald en beukenbossen daal je langs de rivier Lira af naar Chiavanna. Dat het hier niet altijd dunbevolkt is geweest merk je in de buurt van San Giacomo Filippo. Tussen de bomen door stuit je op talloze ruïnes van huizen uit vervlogen tijden waar de natuur het terug heeft overgenomen. Chiavenna is de plaats waar vele wegen kruisen en waar de

paarden die de koetsen over de col trokken werden gewisseld. In [La Ca 'Vegia](#) kan je overnachten in de vroegere postherberg waar het wisselen van de paarden plaatshad.

De weg over de Septimer pas

Een van de wegen die in Chiavenna toekomt is de Via Septimer uit Chur, en vormt daarmee een alternatief voor de via Spluga. Deze weg over [de Septimer pas](#) die honderd meter hoger ligt dan de Splügapas is voorbij Bivio enkel te voet of met een lastdier te doen. Ooit stonden beide wegen in concurrentie met elkaar. Onder invloed van de bisschop van Chur, die ook de lakens uitdeelde in Chiavenna, werd er aan de via Septimer de voorrang gegeven. In die tijd was het een minder gevaarlijke weg dan de route de ViaMale.

De weg over de Septimer pas heeft een geschiedenis achter zich die terug gaat tot in het bronzen tijdvak. In de jaren 15 en 16 na Christus was er bij Bivio voor tweehonderd Romeinse legionairs een legerkamp gevestigd. Vanaf de negende eeuw zijn er verwijzingen naar de pelgrimsherberg St. Peter. Hier heeft ooit keizer Otto I de nacht doorgebracht. De herberg kende in de middeleeuwen een wisselend bestaan en werd in de achttiende eeuw voorgoed verlaten. Je bent hier ook in de nabijheid van de [Lunghin pas](#), het enige drievoudige waterscheiding punt tussen Zwarte zee, Noordzee en de Adriatische Zee. Als in de eerste helft van de negentiende eeuw bij het aanleggen van koets en autowegen over de bergkam het belang van de route verdwijnt rest er een heerlijk wandelpad voor de avontuurlijke pelgrim. De Zwitserse route wordt aangeduid als [viaSett](#) en is gemarkeerd met het nummer 64.

De Via Francisca

In Chiavenna verlaat je de via Splüga en loop je verder langs de **via Francisca Renana** met mooie vergezichten op de omringende bergen, de vlakte van Spagna en langs het schilderachtig kerkje [San](#)

[Fedelino](#). Dit ligt nabij het eindpunt van de Via Francisca en aan het Lago di Mezolla niet ver van de noordelijke punt van het Lago di Como. Het is enkel bereikbaar via het bergpad of een bootje. **San Fedele** was een keizerlijk soldaat die zich rond het jaar driehonderd tot het christendom had bekeerd. Nadat hij weigerde vooraf aan een veldslag een godenoffer te brengen vluchtte hij naar Como waar hij met een boot het meer opvoer tot op de plaats waar zijn toekomstige moordenaars hebben stonden op te wachten. Op die plaats stierf hij de marteldood en werd een tempeltje ter zijner ere opgericht dat in

de loop der jaren in de vergetelheid geraakte. In de 10de eeuw werd het huidige kerkje gebouwd dat binnen en buiten met fresco's werd versierd. De Via Francisca is een etappe van de [Via Francigena Renana](#), ieder dorp in Italië dat zich zelf respecteert heeft wel een Via Francigena! Toch valt hier wel wat voor te zeggen, de pelgrimswegen beperkte zich niet tot één welomschreven vastliggende route maar waren een wisselende combinatie van wegen lang lokale heiligdommen en langeafstand's handelswegen. De Via Francigena Renana is een recente uitgewerkte route op basis van de weg die pelgrims volgde van Rotterdam langs de Rijn door de Centrale Alpen naar de Po rivier. Op deze etappe zijn weinig wegaanduidingen langsheen de ezels- en bospaden, maar de weg op de bergflank langs het meer wijst zichzelf uit. Heb je de tijd aan jou kant dan is een bezoek even buiten Colico aan de Cisterciënzerabdij van [Piona](#) uit de 13de eeuw het bezoeken waard.

Kiezen tussen de bergen en de vlakte

In Colico ben je op honderdvijftig meter boven de zeespiegel en wordt het kiezen tussen langs de randen van het Como meer om deze hoogte te houden of terug de kalksteen bergen van de Zuid Alpen in te trekken. Paul Benjaminse spaart zijn fietsers door langs de westelijke oever van het Como meer te rijden. In Menaggio steekt hij het Comomeer over en langs de Adda rivier gaat hij richting Bergamo en Verona. Als wandelaar kan je de Via Francigena Renana die hier **Via Regina** heet verder volgen. Deze loopt langs de westelijke oever naar Como en Milaan om verder in de buurt van Piacenza op de via Francigena aan te sluiten. Aan waardevolle religieuze en historische gebouwen geen gebrek maar de tocht door een voornamelijk verstedelijkt gebied lijkt me niet bepaald aantrekkelijk voor de langeafstandswandelaar. Een alternatief is zelf je weg uit te werken langs de oostelijke kant van het meer en in Olginate over een gemarkeerde weg door het reservaat van de Adda rivier naar Canónica d'Adda te lopen. Hier ben je op een dag-etappe van Cologno al Sèrio en kan je verder langs de rivieroever van Serio en Oglio naar Cremona doortrekken. Mijn persoonlijke voorkeur gaat echter naar de kalksteenbergen van de Orobische Alpen ten oosten van het Comomeer. Technisch gesproken zijn de oude handelspaden en CAI bospaden niet al te moeilijk maar af en toe fysiek vormen ze wel een uitdaging. Met deze keuze kan ik dan, behalve voor het oversteken van de bergrug via de San Marco pas (2000m), beslissen of ik het bij de valleien hou of over de bergspaden ga.

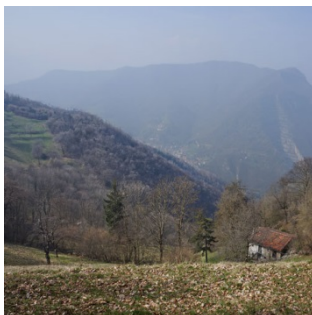
De Via Priula

[De Adda](#) rivier stroomt ten oosten van Colico door een breed dwarsdal dat je op een gemarkeerd pad kan volgen tot Morbenga waar de **Via Priula** start.

Deze historische weg gaat over de bergkam van de Orobische Alpen die je nog van de Po vlakte scheidt. De weg werd in 1593 onder impuls van de Venetiaan **Alvise Priuli** aangelegd om over een verbinding te beschikken tussen de gebieden van de Splügenpas of Septimerpas en Bergamo aan de rand van de Po vlakte. Hiermee beschikte hij over een route die het grondgebied vermeed dat behoorde aan de hertog van Milaan die onder Spaans gezag stond. Alvesi noemde het *'de weg die gesneden moet worden in de levende rots'*. De weg kwam er dankzij de goede relaties die de lokale Albaredo-gemeenschap onderhield met de Venetianen die erg geïnteresseerd waren in een handelsroute waarmee ze zonder doorvoer taksen te betalen handel konden drijven met Graübunden in Zwitserland. De weg werd robuust aangelegd, druk gebruikt en uitgerust met herbergen en waterfonteinen. In de aanlooproute en een eind voorbij de pas was hij drie meter breed zodat er met tweewielige karren (*birozzi of birocci*) gereden konden worden. Naar de col toe werd er overgegaan op een smal pad waar de vracht met lastdieren naar de overzijde werd vervoerd. In het dorp Averara kan je nog de sfeer van de oude handelsweg opsnuiven.

Als je in Morbengo vertrekt kan je na een flinke dagreis eindigen op de Passo San Marco waar je op tweeduizend meter hoogte gekomen bent. Honderd meter lager richting Bergamo bevindt zich de [rifugio San Marco](#) waar je nog eens de mogelijkheid geboden wordt om van een schitterende sterrenhemel te genieten. De wandelweg loopt gescheiden van de autobaan die met zijn vele haarspelbochten ook op het lijstje van veel fervente fietsers staat. Langs de overzijde van de pas kom je in de vallei Brembana met de rivier Brembo die niet ver van Bergamo zijn weg naar de Po verderzet.

In Piazza Brembana houdt de bewegwijzering van de Via Priula op en kan je door de bergen langs [CAI](#) (Club alpino Italiano) wandelwegen (*Kompass 105 Lecco valle Brembana*) je weg verder te zetten. Een andere optie is over het fietspad naast de rivier over een voormalige spoorwegbedding, de [Ciclovia Val Brembana](#) door te lopen tot Zogno. Dit zonder dat je nog stijgmeters te verwerken krijgt. In beide opties kom je voorbij **San Pellegrino Terme** waar je voor éénmaal gratis het weldoende water uit de stadskraantjes kan tappen zoals Leonardo Da Vinci je ooit voordeed. Volg je in San Peligrino [CAI 506A](#) naar de alm met de rifugio Zucco (1150m) dan kan je in de localita Sant'Antonio Abbandonato via de historische [Strada Taverna](#) af dalen naar Sandrino bij Zogno aan de oevers van de Brembo. De Strada Taverna was een weg om enkele kloven van de Brembo te ontwijken en was al in gebruik voor de Via Priula werd aangelegd.

Aangekomen in Sedrina of Zogno kom je in de geboortestreek van Angelo Roncalli de latere paus Johannes XXIII. Een bergtop, talloze kapelletjes, zijn geboortedorp en in nagenoeg ieder dorp een straat heeft zijn naam gekregen. Ook de bouwstijl van de oude boerderijen met robuuste houten balken vallen op in deze streek.

Hier wacht de laatste uitdaging in Bergamasche voor je de Po vlakte bereikt. De bospaden cai [507](#) & cai [533](#) gaan over de laatste alpenheuvel Canto Alto (1140m) naar Bergamo. Dit pad komt uit op enkele meters van de plaatselijke [jeugdherberg](#) aan de rand van de stad. In Sedrina beschik je ook over de mogelijkheid [de randstad bus](#) nemen die je tot het centrum van Bergamo brengt. Bergamo of Bèrghem is één van de mooiste Noord-Italiaanse steden waarvan de oorsprong terug gaat tot de 4de eeuw voor Christus als de Gallische stam Cenomani hier neerstreek. Je bent nu op vijf tot zes stapdagen van Fidenza aan de voet van de Apennijnen op de Via Francigena.

Aanloop in Zwitserland

Voor het plannen van de route, afdrukken kaarten en opzoeken plaatsen om te overnachten kan je de site map.schweizmobil.ch gebruiken. Via deze [link](#) kan je de gratis app downloaden op de kaarten en informatie op je tablet of slimme telefoon te downloaden

Fischingen - Amden

Een eerste deel gaat van het [klooster van Fischingen](#) (E1 wandelweg) waar je als Pelgrim kan overnachten tot Amden bij de Walensee. Op dit traject steek je de Noord-Alpen over op het hoogste punt [Vordere Höhe](#) (1537m) is een hut die het jaar rond open is.

[Toggenburger Höhenweg \(Nationale wandelweg 48\)](#)

Voor de Walensee kom je voorbij [de Rinquelle](#) de hoogste vrijstaande waterval van Zwitserland. Wil je de klim vermijden werk dan een alternatief uit met de nationale wandelweg 4 en regionale wandelwegen met behulp van map.schweizmobil.ch Met een klein bootje dat regelmatig vaart kan je als voetganger van Quinten naar Murg de Walensee oversteken.

Walensee – Bad Ragaz

[Walsa weg \(Nationale wandelweg 68\)](#)

Een **filmimpressie van de route van Bergamo door de Alpen naar de Rijn** kan je [hier](#) bekijken.

Reisverslagen

- **Monique en Barry** over hun [tocht naar Rome met hun hond Maurice in 2018](#) langs de eigen route die ze de **via Germania** noemde

Ze wonen in de provincie Drente en liepen aan langs de Rijn, over de Splügenpas en vervolgde hun weg langs de oostelijke oever van het Como meer.

Monique en Barry zijn voor leden van Pelgrimswegen bereid hun ervaringen te delen, contacteer hen via de link [PnR Pelgrims voor Pelgrims](#)

- **Luc** over zijn tocht [La Strada a Nord in 2012 van Rome naar Antwerpen](#)

Luc woont in Antwerpen en liep langs de Via Priula over de Splügenpas en langs de Walensee volgens een eigen route naar Fischingen op de E1.

Ook Luc is bereid zijn ervaringen te delen, contacteer hen via de link [PnR Pelgrims voor Pelgrims](#)